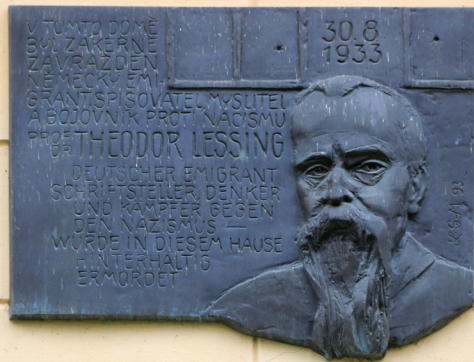

▲ Pamětní deska T. Lessinga na domě č. p. 213. Foto Stanislav Wieser.

► Pamětní deska V. B. Třebízského na domě č. p. 118. Foto Richard Švandrlík.

Hledali život, našli smrt Poučná procházka Třebízského ulic v Mariánských Lázních

Anna Fidlerová, Karlovy Vary

Ve snaze být zajímavější, dějiny dokáží čas od času spojit osudy více významných osobností na jednom místě, ale v různých časových obdobích. Takovým příkladem je jedna z nenápadných, od centra Mariánských Lázní trochu odlehlých ulic. Jmenuje se ulice Třebízského a můžete se v ní projít od budovy divadla až na sám konec, kde už jste rovnou v lese.

Původně měla tato promenáda více názvů, které od roku 1941 byly sjednoceny na Waldbrunn Strasse. Název Třebízského získala až v roce 1945.

Kromě příjemné procházky v každém ročním období nám tato ulice nabídne i vzpomínky na dva návštěvníky lázní, kteří zde hledali život, ale našli smrt.

Prvním, kdo v této ulici v domě č. p. 118 prošel martyriem umírání, byl slavný český básník a spisovatel Václav Beneš Třebízský. Narodil se 27. února 1849 v obci Třebíz u Slaného jako Václav Beneš a další jméno si přidal z úcty ke svému rodišti. Působil jako katolický kněz a díky svému vzdělání a talentu napsal několik historických románů a řadu povídkových cyklů (Královna Dagmar, Bludné duše,

Anežka Přemyslovna, Trnová koruna). Jako oblíbený autor se stal miláčkem národa, který mu po smrti uspořádal okazaý pohřeb v Praze a jeho ostatky uložil do hrobu na Vyšehradě.

Jako nemocný tuberkulózou hledal úlevu v Mariánských Lázních, které navštívil dvakrát. Poprvé když mu bylo 24 let, podruhé, když zde 20. června roku 1884 své těžké nemoci podlehl. Stalo se tak v domě s původním názvem Stadt Moskau, později Vila Windirsch. Na věčnou paměť vzácného hosta byla na domě pamětní deska, kterou odstranili nacisté. Po válce byla vila přejmenována na „Dům Třebízský“ a deska byla zhotovena nově. Majitel vily po roce 2006 desku odstranil – nebo byla ukradena? Další bronzová deska byla na Třebízského památku osazena do velkého balvanu, nazývaného Třebízského kámen, nedaleko Lesního pramene. Na ní byl nápis: „Zde uzdravení hledal V. Beneš Třebízský 20. VI. 1884. - Věnováno o 40. výročí úmrtí.“ Nepřežila však dobu německé okupace, kdy byla dána do sběru kovů. V roce 1956 ji pak vytvořil v jiné podobě z keramiky místní sochař Vítězslav Eibl.

Jméno milovaného spisovatele nese i potok, pramenící pod Královým kamenem, v němž se v minulosti rýžovalo zlato.

Nemoc, která přivedla do Mariánských Lázní dalšího vzácného hosta, nebyla jeho, ale zachvátila celou jeho rodnou zemi. Přinášela s sebou mimo jiné i početnou emigraci humanistické inteligence, která se záhy po uchopení moci nacisty ocitla na seznamu nepřátel Třetí říše. Jedním z takto postižených byl i prof. Theodor Lessing, narozený 8. února 1872 v Hannoveru v položidovské rodině jménem Lewy. Z úcty k velkému německému spisovateli Gotholdu Efraimu Lessingovi, který se již v 18. století zasazoval o emancipaci Židů, převzal jeho jméno.

Ve dvacátých letech minulého století jezdil Lessing do Prahy přednášet a zde si také řekl o první konflikt s nacisty, když v pražském německém deníku Prager Tagblatt vystoupil veřejně proti volbě maršála Hindenburga prezidentem. A hned to začalo. Studenti ignorovali jeho přednášky a místo nich mu házeli do oken kameny. V březnu roku 1933 vnikly oddíly SA do jeho bytu v Hannoveru, který vyplnily. Nezbyvalo než uchýlit se do emigrace.

Po bedlivé úvaze s přáteli se rozhodl pro Mariánské Lázně, kde bydlel krátce v hotelích Marienbader Mühle a Miramonte. Jen krátce se stýkal se zdejšími komunisty a sociálními demokraty, jinak žil v ústraní. Jeho úkryt byl však odhalen a v tehdejší Henleinově straně se snadno našli ochotní lidé, kteří jej měli unést zpět do Německa. Akce se ale nepovedla a na poradě v nedalekém Tirschenreuthu bylo rozhodnuto, že bude zastřelen.

Pro zdar chystané akce, podněcené vypsanou odměnou 80 tisíc marek, byla ustavena spiklenecká skupina, v níž velkou úlohu sehrál rodák z nedaleké obce, několikrát trestaný násilník a pytlák Rudolf Eckert. Jeho výhodou bylo, že znal i různé hraniční přechody do Bavor.

Poté, co byl Lessingův úkryt vypátrán a zjištěno, že jeho okno v druhém patře zadního traktu budovy svítí dlouho do noci, bylo 30. srpna 1933 rozhodnuto. Stačil žebřík omotaný hadry a dobře namířená pistole, z níž vyšly dvě rány. Zatímco těžce zraněný Lessing byl převezen do nemocnice, kde v jednu hodinu po půlnoci zemřel, odjeli vrahové připraveným autem rychle do Německa. Tam převzali nejen slíbené odměny, ale i nové osobní doklady. Rudolf Eckert po svém propuštění z wehrmachtu se v roce 1941 vrátil do Mariánských Lázní, kde pracoval v garážích

International. V červnu roku 1945 byl českými orgány zatčen a jako jediný z celé skupiny souzen v Chebu. Vila Edelweiss, v níž profesor Lessing nalezl smrt, je v dnešní Třebízského ulici a nese č. p. 213. Byla postavena roku 1893 architektem Adalbertem Langerem pro bratry Schneiderovy, po nichž byla také pojmenována. Po jejich smrti ji nový majitel přejmenoval na Edelweiss a po Lessingově zavraždění už v roce 1934 pro ni vybral nové jméno Locarno, které nese dodnes. Poznáme ji snadno podle obnovené pamětní desky, která vedle podstatných textových údajů má i umělecky hodnotný Lessingův portrét, jehož autorkou je Ludmila Seefried Matějková, česká sochařka z Berlína.

Je smutnou skutečností, že Lessing nenašel klidu ani po smrti, kdy jeho hrob na místním židovském hřbitově nacisté v roce 1938 rozvalili. Dnes jej najdeme na tomto obnoveném pohřebišti pietně opravený a osazený.

První fémová vražda na československém území, spáchaná na tak výrazné osobnosti jakou byl profesor Lessing, způsobila velký rozruch i poté, co se o této neblahé události smělo psát. Hned po válce se toto téma objevovalo pravidelně v různých médiích a spisovatel Roman Čílek vydal o něm knihu s názvem Výstřely ve vile Edelweiss. Ta se stala podkladem pro film Výstřely v Mariánských Lázních, který v roce 1973 natočil režisér Ivo Toman. Podrobně se tímto tématem zabývá na svých internetových stránkách vlastivědný kroužek Hamelika v Mariánských Lázních.

Virtuální procházka jednou pamětihodnou ulicí Mariánských Lázní budiž ještě příspěvkem k letošnímu připomínání 70. výročí konce druhé světové války. Jejím stále znepokojujícím, ale i varujícím příčinám, průběhu i důsledkům. Německý demokrat Lessing se stal v Evropě první obětí vražd, najatých cizí mocností v zemi, kde hledal bezpečí. Důvodem této surové vraždy na bezbranném člověku byly jen jeho politické názory a mravní krédo.

Post scriptum

Nikdo se dnes nedopočítá, kolik milionů lidí zemřelo ze stejného důvodu na bojištích války a v továrnách na smrt. A jen odhadnout můžeme, kolika Lessingům jsou dnes před zraky celého světa stínány hlavy jen pro potěšení primitivních fanatiků, zneužitých ve jménu víry, nacionalismu a barbarství. Ano, je to ozvěna výstřelů ve vile Edelweiss, která, mnohokrát překonána, dosud zní (nejen) Evropou. ■